

ГОТУЄМОСЬ ДО ЗНО. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. ХРОНОЛОГІЧНИЙ ДОВІДНИК

Роки	Події
1 млн р. до н. е.	Стоянка первісної людини у Закарпатті (с. Королеве)
300 тис. р. до н. е.	Епоха раннього палеоліту. Поява стоянок первісної людини на Дністрі (Лука-Врубльовецька), Вовчий грот (Крим)
120 – 100 тис. р. до н. е.	Середній палеоліт. Розселення первісних людей на березі Дністра, Десни, Подніпров'ї, Криму, Закарпатті. Поява кремнієвих знарядь праці, зародження первісних вірувань — тотемізму, магії й анімізму
40–10 тис. р. до н. е.	Пізній палеоліт. Формування антропологічного типу, в основному тотожного сучасній людині, зародження первісного мистецтва
9–6 тис. р. до н. е.	Мезоліт. Формування сучасної флори і фауни, поява лука і стріл, приручення тварин
6–4 тис. до н. е.	Неоліт. Удосконалення знарядь праці, поява скотарства, землеробства, ліпної кераміки
4–3 тис. до н. е.	Енеоліт на території України. Трипільська, середньостогівська та ін. культури
II–I тис. до н. е.	Бронзова доба. Поява нових знарядь праці, перший розподіл праці — відокремлення скотарства від землеробства. Існування ямної, катакомбної, східнотшинецької, зрубної, білогрудівської, чорноліської та ін. культур
IX–VII ст. до н. е.	Розселення кіммерійців у Північному Причорномор'ї. Поява заліза, приручення коня. Утворення держави. Походи проти Ассирії та Урарту
IX–III ст. до н. е.	Перебування племен таврів на території Кримського півострова
VII–III ст. до н. е.	Захоплення скіфами території Північного Причорномор'я. Скіфська держава — Велика Скіфія. Курганні поховання Чортомлик, Солоха, Куль-оба, Гайманова і Товста могили
647 р. до н. е.	Заснування першої грецької колонії у Північному Причорномор'ї — Борисфеніди у гирлі Дніпра
Бл. 600 р. до н. е.	Заснування греками Ольвії та Пантікапея
Бл. 550 р. до н. е.	Заснування Феодосії та Керкінітіди у Таврії
528 р. до н. е.	Заснування гераклейцями Херсонеса
513 р. до н. е.	Невдалий похід Дарія I проти скіфів
502 р. до н. е.	Заснування Тіри — нині Білгород-Дністровський
480 р. до н. е.	Об'єднання грецьких поселень на Боспорі Кіммерійському у Боспорське царство
421 р. до н. е.	Ймовірна дата заснування Херсонеса Таврійського
339 р. до н. е.	Розгром скіфського царя Атея військом Філіппа Македонського
III ст. до н. е.	Утворення у Нижньому Подніпров'ї скіфської держави — Мала Скіфія — зі столицею в Неаполі Скіфському
III ст. до н. е. — III ст. н. е.	Розселення сарматських племен на території Північного Причорномор'я, Лівобережжя та Подністров'я
III ст. до н. е. — II ст. н. е.	Розселення на території Подніпров'я, Полісся слов'янських племен зарубінецької культури

Роки	Події
107 рр. до н. е.	Повстання скіфів на чолі з Савмаком у Боспорському царстві
63 р. до н. е.	Загибель царя Понту Мітрідата VI Євпатора у Пантікапеї внаслідок змови власного сина Фарнака
47 р. до н. е.	Перемога Юлія Цезаря над царем Боспора Фарнаком
III ст.	Територію України займають германські племена готів, які просунулись з північного заходу. Витіснення сарматів. Готська держава Ойум. Черняхівська культура
Бл. 270 р.	Готи руйнують причорноморські грецькі міста
292 р.	Війна Діоклетіана з сарматами
337 р.	Передові загони гунів досягли Дону
Бл. 350–376 рр.	Правління готського вождя Германаріха
Бл. 360 р.	Гуни підкорили аланів
Бл. 362 р.	Германаріх підкорив Боспор
Бл. 373–376 рр.	Алано-готська війна
Бл. 374 р.	Війна готів з антами: загибель антського вождя Боза
Бл. 375 р.	Гунське нашествя. Розгром готів і їх втеча на захід. Готи, поділені на остготів та вестготів
453 р.	Смерть гунського вождя Атілли. Розпад держави гунів
IV–VII ст.	Велике переселення народів
400–602 рр.	Час існування Антського племінного союзу
Кінець V — початок VI ст.	Заснування Києва
Бл. 558 р.	Нашествя аварів
560–570 рр.	Заснування в Паннонії Аварського каганату
Бл. 625 р.	Утворення Хозарського каганату
VIII–IX ст.	Розселення племінних союзів східних слов'ян на територію України
60–70 рр. IX ст.	Походи київських князів Аскольда і Діра на Візантію
860 р.	Хрещення Аскольда у Візантії
Бл. 862 р.	Запрошення варягів на Русь. Початок князювання Рюріка (862–879) у Новгороді
863 р.	Місія Кирила та Мефодія, винайдення ними слов'янської абетки
882–912 рр.	Убивство Аскольда і Діра. Перебування при владі у Києві князя Олега
883 р.	Підкорення Олегом племен радимичів, древлян і сіверян
884–885 рр.	Русько-хозарська війна
907 р.	Похід Олега на Константинополь. Укладення договору. Перший літописний спогад про Чернігів
911 р.	Другий торгівельний договір Олега з Візантією, а також договір про ненапад
912–945 рр.	Князювання Ігоря
915 р.	Перший похід печенігів на Русь. Укладання миру
941 р.	Невдалий похід Ігоря на Константинополь, знищення руських кораблів
943 р.	Успішний похід Ігоря у Закавказзя (м. Бердаа)
944 р.	Новий договір між Руссю і Візантією
945 р.	Загибель Ігоря у Древлянській землі під час повторного збирання данини
945 рр.	Початок князювання вдови Ігоря — Ольги
946 р.	Придушення Ольгою повстання древлян
957 р.	Посольство Ольги до Константинополя. Хрещення Ольги
957–972 рр.	Князювання в Києві Святослава Ігоровича
959 р.	Руське посольство до короля Німеччини Оттона I
963 р.	Переможні походи Святослава проти хозар на Дон і Північний Кавказ; підпорядкування в'ятичів на Оці і Тмуторокані в Таврії

Роки	Події
965 р.	Переможний похід Святослава на Волзьку Булгарію, здобуття її столиці. Знищення Хозарського каганату; підпорядкування ясів та касогів на Північному Кавказі
967 р.	Святослав на прохання візантійського імператора здійснив вдалий похід на Дунайську Болгарію. Тим часом печеніги обложили Київ, обороною якого керувала княгиня Ольга
969 р.	Смерть княгині Ольги. Святослав призначає своїх синів намісниками: Володимира у Новгороді, Ярополка у Києві, Олега — у Древлянській землі
968 р.	Перший дунайський похід князя Святослава.
970–971 рр.	Військові дії Святослава у Болгарії, пограбування околиць Константинополя. Облога Доростола. Укладення з Візантією договору на умовах 944 р.
972 р.	Напад печенігів на загін Святослава біля Дніпрових порогів та його загибель
972–980 рр.	Боротьба синів Святослава за владу.
980–1015 рр.	Князювання у Києві Володимира Святославича
981 р.	Похід Володимира на в'ятичів і їх підкорення. Конфлікт Києва з Польщею — Червенські міста (Червень, Перемишль) переходять до володінь Володимира
983 р.	Похід Володимира на ятвягів і їх підпорядкування, також взято під контроль торговельні шляхи по Бугу-Віслі і Неману
985 р.	Похід Володимира на Волзьку Булгарію і укладання з нею договору про мир і торгівлю
987 р.	Володимир уклав союз з Візантією, взяв за наречену візантійську принцесу Анну і прийняв християнство
988 р.	Володимир запроваджує християнство на Русі
990–996 рр.	Будівництво у Києві першої кам'яної церкви — Успіння Богородиці (Десятинної)
996 р.	Урочисте відкриття Десятинної церкви, до якої прибули священники з Херсонеса; поховання тут праху княгині Ольги
1014 р.	Похід Володимира на Новгород проти сина Ярослава
1015 р.	Смерть князя Володимира. Загибель у боротьбі за престол його синів Бориса і Гліба. Червенські міста переходять до Польщі — союзниці Святополка Володимировича
1019 р.	Після поразки і загибелі Святополка князем у Києві стає його суперник і брат Ярослав
1019–1054 рр.	Князювання у Києві Ярослава Мудрого.
1022 р.	Тмутороканський князь Мстислав Володимирович Хоробрий перемагає касогів
1023 р.	Похід Мстислава Тмутороканського на Київ і оволодіння Черніговом
1024 р.	Битва під Лиственем (Чернігівщина) між Мстиславом і Ярославом Володимировичами. Ярослав зазнав поразки і поступився братові Лівобережжям Дніпра з Чернігівом і Переяславом, якими Мстислав володів до смерті у 1036 р.
1031 р.	Ярослав повертає Києву Червенські міста
1036 р.	Остаточний розгром печенігів князем Ярославом. По смерті свого брата Мстислава Ярослав Мудрий став єдиним можновладцем руських земель
1036 р.	Спорудження Спаського собору у Чернігові
1037 р.	Офіційна дата завершення будівництва Софіївського собору у Києві (за останніми даними, був зведений ще за часів Володимира). Створення при ньому першої на Русі бібліотеки. Будівництво Золотих Воріт у Києві, Георгіївської та Ірининської церков
1044 р.	Анна Ярославна стає дружиною короля Франції Генріха I. У 1060–1066 рр. — регент при малолітньому королі Филиппі I
1051 р.	Обрання нового митрополита Іларіона зборами руських єпископів. Заснування Печерського монастиря (лаври)
1054 р.	Смерть князя Ярослава; фактичний розподіл Київської держави його синами на окремі уділи-вотчини. Князем у Києві став старший син Ярослава Ізяслав
1054 р.	Розкол християнської церкви на католицьку і православну
1055 р.	Перша літописна згадка про половців, які з'явилися на кордонах Русі
1056–1057 рр.	Створення у Києві Остромирового Євангелія

Роки	Події
1061 р.	Перший напад половців на Русь
1068–1069 рр.	Повстання у Києві і вигнання князя Ізяслава. На престол запрошено Всеслава Полоцького
1069 р.	Похід польського короля Болеслава II Сміливого на Київ
1072 р.	Ймовірна дата укладання князями «Правди Ярославичів»
1073 р.	Початок збройної боротьби Ярославичів за київський великокнязівський престол
1073, 1076 р.	Створення найдавніших пам'яток писемності Русі — «Ізборників Святослава»
1078 р.	Київським князем стає Всеволод Ярославич. Втручання у руські справи польського короля Болеслава II
1097 р.	З'їзд князів у Любечі, який розв'язав питання про наслідування від батька до сина, формально визнано принцип вотчини
1098 р.	Захоплення й осліплення князя Теребовльського Василька Ростиславича
1108–1113 рр.	Спорудження Михайлівського Золотоверхого собору у Києві
1113	Укладання інокм Києво-Печерського монастиря Нестором першої редакції літопису «Повість минулих літ». Смерть Святополка. Повстання залежних і кабальних людей проти князя і купців-лихварів. «Устав Володимира Всеволодовича»
1113–1125 рр.	Княжіння у Києві Мстислава Володимировича, створення. «Повчання дітям»
1125–1132 рр.	Князювання на Київському престолі сина Володимира Мономаха Мстислава
1136 р.	Від Київського князівства відпав Новгород
1144 р.	Об'єднання уділів на Дністрі в Галицьке князівство
1147 р.	Перша літописна згадка про Москву
1153–1187 рр.	Правління у Галицькому князівстві Ярослава Володимирковича Осмомисла
1169 р.	Князь володимиро-суздальський Андрій Боголюбський захопив, пограбував і зруйнував Київ, після чого повернувся княжити до Суздаля. Київське князівство остаточно стало другорядним
1173 р.	Початок правління на Волині князя Романа Мстиславича
1185 р.	Невдалий похід князя Новгород-Сіверського Ігоря на половців
Бл 1187 р.	Створення «Слова о полку Ігоревім»
1187–1199 рр.	Князювання у Галичі Володимира Ярославича
1199 р.	Об'єднання Романом Волинським Галицького і Волинського князівств
1203 р.	Рюрік Ростиславич за допомогою половців захопив і спалив Київ. Створення Монгольської держави
1205 р.	Потрапив у засідку і загинув князь галицький Роман Мстиславич; удову князя Анну з двома малолітніми синами Данилом та Васильком галицькі бояри позбавили влади.
1213 р.	Галицькі бояри посадили на престол Володислава Кормильчича, що спричинило до польсько-угорське вторгнення до Галичини
1215 р.	Володимир і Данило Романовичі повернули собі м. Володимир.
1221 р.	Данило Романович почав княжити на Волині
1223 р.	31 травня відбулася битва на річці Калка: об'єднані сили руських і половецьких князів були розбиті монгольськими загонами під командуванням Субудая і Джебе.
1224 р.	Виникнення князівства у литовців
1230 р.	Данило та Василько Романовичі оволоділи Волинню.
1231–1238 рр.	Війна Данила та Василька Романовичів з угорцями за Галичину.
1238 р.	Дорогичинська битва: Данило Галицький розбив тевтонських лицарів
1238 р.	Данило Романович Галицький повернув собі Галич з частиною князівства. Похід галичан на Литву
1239 р.	Монголо-татари здійснили руйнівний похід по Ростово-Суздальській, Переславській та Чернігівській землям, а у Таврії захопили і пограбували Судак. Києвом заволодів Данило Романович галицький і призначив сюди свого воеводу Дмитра
1240 р.	Монголо-татарські війська на чолі з ханом Батием зруйнували Київ (6 грудня), інші південно-руські міста обклали даниною і вдерлись до Центральної Європи (1241)

Роки	Події
1242 р.	Після походу по землях Польщі, Угорщини, Словаччини, Хорватії хан Батий з військом повернувся степом на Нижню Волгу, де заснував свою державу — Золоту Орду
1243 р.	Заснування Золотої Орди. Перша поїздка руського князя (Ярослава Всеволодовича) до ставки монгольського хана за ярликом на княжіння
1245 р.	17 серпня — битва під Ярославом: перемога галицького війська над угорцями і поляками. Данило Романович підпорядкував собі всю Галичину
1246 р.	Данило Романович відвідав столицю Орди — Сарай-Бату де вимушений був визнати себе підлеглим хана Батия. Подорож Плано Карпіні через Чехію, Польщу, Русь (Володимир, Київ) і Дон до Сарая і Монголії
1247 р.	На зворотному шляху з Монголії Плано Карпіні відвідав Київ (10–15 червня), де зустрівся з галицько-волинськими князями Васильком та Данилом Романовичами
1250 р.	Хрещення литовського князя Міндовга і союз з німцями
1253 р.	Папський посланник у Дорогичині коронував Данила Романовича «Королем Руським» Подорож монаха Гійома де Рубрука з Аккри через Крим (Солдайя — Перекоп) і Сарай-Бату до Каракорума
1254–1255 рр.	Похід Куремси на Волинь
1254 р.	Похід Данила Галицького на Київ
1256 р.	Перша письмова згадка про Львів
1257 р.	Татарський перепис населення Русі
1259 р.	Похід хана Бурундая на південно-західну Русь і Польщу. Данило Романович вимушений підтвердити свою вірність монголам і знищити укріплення своїх міст, а також прийняти участь у спільному поході на Литву
1264 р.	Після смерті Данила Романовича галицьким князем стає його син Лев (1264–1301).
1266 р.	Генуезці засновують свою першу і головну колонію в Причорномор'ї — Кафу (Феодосія)
1270 р.	По смерті Василька Романовича волинським князем стає його син Володимир (1270–1289)
1300 р.	Перенесення київської митрополії до Володимиро-Суздальського князівства
1303 р.	Галицький князь Юрій Львович домігся створення окремої митрополії в Галичині
1308–1323 рр.	Князювання Лева II та Андрія Юрійовича
1321–1362 рр.	Завоювання українських земель Литвою
1325 р.	Галицьким князем бояри обрали Болеслава (Юрія) Мазовецького (1325 — 1340)
1332 р.	Заснування католицьких єпархій в Воспоро і Сарсоне (Херсонесі)
1333 р.	Правління в Польщі Казимира III Великого (1333 — 1370)
1339 р.	Сянок, першим з руських міст отримало Магдебурзьке право
1340 р.	Смерть галицького князя Юрія, вторгнення польського короля Казимира III у Галичину. Проголошений боярами правитель Дмитро Детко вимушений був визнати залежність від короля Польщі. На Волині бояри проголосили князем зятя Юрія Мазовецького — сина князя Литви Гедиміна — Любарта
1345–1377 рр.	Під контроль Великого князівства Литовського переходить Чернігівщина і Переяславщина
1349 р.	Успішна кампанія Казимира III і окупація Галичини і частини Волині
1362 р.	Битва на Синіх Водах: князь Литовський Ольгерд переміг татарське військо і заволодів Київщиною, Поділлям та Правобережжям Дніпра аж до Чорного моря
1374 р.	Князь Юрій Кориатович надав Кам'янцю магдебурзьке право
1375 р.	Заснування Галицької католицької єпархії
1385 р.	Кревська унія: об'єднання Польщі і Литви в результаті одруження польської королеви Ядвіги і Великого князя Литовського Владислава Ягайла (Ягеллона)
1385 р.	Вітовта (кузена короля Ягайла) визнано Великим князем Литовським
1387 р.	Ліквідація поляками Галицького князівства
1393–1394 рр.	Ліквідація литовцями руських удільних князівств
1395 р.	Крим та Кавказ спустошені військами Тимура

Роки	Події
1397 р.	Великий князь Литовський Вітовт домогся згоди золотоординського хана Тохтамиша на передачу під контроль Великого князівства Литовського Київщини, Переяславщини, Чернігівщини і степів на правому березі Дніпра в обмін на допомогу в боротьбі з Тамерланом
1399 р.	Битва на Ворсклі: русько-литовсько-польські війська на чолі з князем Вітовтом зазнали поразки від татар
1402 р.	Вітовт остаточно оволодів Смоленським князівством
1410 р.	Грюнвальдська битва: перемога польсько-литовсько-руського війська над тевтонськими лицарями
1413 р.	Городельська унія між Вітовтом та Ягайлом. Литовські бояри-католики отримали права польської шляхти
1425 р.	Укладання у Львові першого реєстра міських ремісничих цехів
1427 р.	Хан Хаджі-Гірей домогся відокремлення Кримського ханства зі складу Золотої Орди
1432–1436 р.	«Велике князівство Руське» князя Свидригайла. Розкол у Великому князівстві Литовському. Сигізмунд Стародубський (брат Вітовта) дарує православному дворянству права, як і у католицького. Запровадження Бродських і земських судів
1434 р.	Флорентійська церковна унія — спроба об'єднати католицьку і православну християнські церкви
1435 р.	Розгром польсько-литовськими військами дружин князя Свидригайла поблизу Вількомира. Галицька шляхта обмежила право селян переходити до іншого землевласника
1443 р.	Утворення незалежного Кримського ханства. Утвердження правлячої династії Гіреїв
1447 р.	Віленський привілей великого князя литовського і короля польського Казимира Ягайловича, де юридично було оформлено права привілейованих станів — князів, панів, шляхти. Перший похід кримського хана на українські землі
1452 р.	Ліквідація Волинського удільного князівства і утворення Волинського воєводства у складі Великого князівства Литовського
1453 р.	Узяття турками Константинополя — крах Візантійської імперії
1458 р.	Остаточне відокремлення Київської митрополії від Московської
1463 р.	Заснування Львівського церковного братства
1471 р.	Ліквідація Київського удільного князівства і утворення Київського воєводства і призначення намісником у Києві католика Мартина Гаштовта
1473 р.	Кримське ханство потрапило в залежність від Османської імперії
1475 р.	Турецький десант у Крим у. Здається Кафа, взяті штурмом Судак, Чембало, Алушта (Алушта), знищені генуезькі колонії
1478 р.	Кримський хан визнає себе васалом Османської імперії
1480 р.	Хан Великої Орди Ахмат пройшов з військом через землі свого союзника — короля Казимира IV на р. Угру, де гадав вдертися до меж Московського князівства, але був зупинений російським військом («Стояння на Угрі»). Кінець татаро-монгольського іґа на Русі
1480–1481 рр.	«Змова руських князів» — сепаратистський виступ М. Олельковича, І. Ольшанського і Ф. Бельського з метою приєднати руські землі до Московського князівства
1482 р.	Хан Менґлі-Гірей пограбував Київ
1483 р.	У Римі видано латиною книгу українця Юрія Костермака (Дрогобича) «Прогностична оцінка поточного 1483 р.»
1489 р.	Перші відомі спогади про козаків, що взяли участь у битві разом з поляками проти татар на Брацлавщині
1490–1492 рр.	На Галичині відбулося повстання під проводом Мухи та Борулі
1492 р.	Перша письмова згадка про козаків
1498 р.	Похід турецько-молдавського війська у Галичину проти Польщі
1502 р.	Армія кримського хана Менґлі I Гірея спустошила землі Правобережжя аж до Львова, Любліна і Кракова

Роки	Події
1503 р.	Підписано перемир'я між царем московським Іваном III і Великим князем Литовським, за яким Іван III отримав Чернігів, Новгород-Сіверський, Брянськ, Путивль, Гомель, частину смоленських і вітебських земель. Найдавніша писемна згадка про кобзарів
1505 р.	Польський король Олександр Казимирович видає Радомську конституцію. Прикріплення селян до сел
1507–1508 рр.	Російсько-литовська війна, завершилась мирним договором: кордони залишались старі, землі Глинських залишались за Великим князівством Литовським.
1508 р.	Виступ проти литовської влади магната Михайла Глинського
1514 р.	Московське князівство захопило Смоленськ. Молдова разом із Буковиною потрапляє у залежність від Османської імперії
1529 р.	Запровадження 1-го Литовського статуту
1556 р.	Дмитро Вишневецький («Байда») об'єднав розрізнені козацькі загони і збудував на о. Мала Хортиця першу Запорізьку Січ (Хортицька Січ)
1556–1561 рр.	Створення Пересопницького Євангелія
1557 р.	«Устава на волоки»
1564–1593 р.	Час існування Томаківської Січі
1566 р.	Запровадження 2-го Литовського статуту
1569 р.	Укладено Люблінську унію: Велике князівство Литовське та королівство Польське об'єдналися в єдину державу — Річ Посполиту. Українські землі опинилися під владою Польщі. Українська шляхта отримувала ті ж права, що і польська
1572 р.	Виникнення реєстрового козацтва — король Сигізмунд санкціонував створення загону у кількості 300 козаків на чолі зі шляхтичем Бадовським
1573 р.	Заснування Іваном Федоровим типографії у Львові. Шляхта отримала право обирати монархів й укладати з ним договір
1574 р.	Видання Іваном Федоровим у львівській типографії першої книги — «Апостол» і «Буквар»
1576–1612 рр.	Діяльність Острозької греко-слов'яно-латинської колегії
1578 р.	Страта у Львові польськими урядовцями Івана Підкови. Король Стефан Баторій встановив платню 600-м козакам і дозволив розташувати в м. Трахтемирові свій арсенал і шпиталь. Вони також отримали військові регалії: малинову корогву, військову печатку, бунчук і булаву
1581 р.	Іван Федоров видає Острозьку Біблію
1583 р.	Взяття козаками Білгорода (Аккермана). Польський король Стефан Баторій для задоволення османського султана наказав стратити 31 козака — учасника штурму
1586 р.	Відкриття Львівської братської школи
1587 р.	Видання першого полемічного твору Герасима Смотрицького «Ключ царства небесного»
1588 р.	3-й Литовський статут. Закріпачення селян Брацлавщини і Придніпров'я. Константинопольський патріарх надав Львівському братству ставропігію — незалежність від місцевого єпископату
1589 р.	Реєстр козаків збільшено до 3 000
1591–1593 рр.	Виступ козаків під проводом гетьмана Кшиштофа Косинського
1593–1630 рр.	Час існування Базавлуцької Січі
1594–1596 рр.	Повстання в Україні і Білорусі під проводом С. Наливайка і Г. Лободи
1595–1657 рр.	Роки життя Богдана Хмельницького
1596 р.	Берестейська церковна унія, утворення греко-католицької (уніатської) церкви
1604–1606 рр.	Участь запорозьких козаків у поході Лжедмитрія на Москву
1606 р.	Козацький напад на турецьку Варну
1608 р.	Після смерті Костянтина Острозького його онука Ганна передала Острозький колегіум єзуїтам. Відкриття у Львові єзуїтської школи-колегії (нині — університет). Козацькі загони оволоділи Перекопом.

Роки	Події
1609–1612 рр.	Участь запорозьких козаків у поході польсько-литовського війська на Москву
1609 р.	Козаки захопили Кілію, Ізмаїл і Аккерман
1614 р.	Козаки на чолі з П. Сагайдачним атакували Трапезунд і Сіноп у Малій Азії
1615 р.	Близько 80 козацьких чайок проникли до стамбульської гавані і підпалили її. Заснування Київського церковного братства і школи. Початок діяльності типографії при Києво-Печерській лаврі
1616 р.	Козаки під проводом гетьмана Петра Сагайдачного захопили головне турецьке місто в Криму — Кафу і звільнили тисячі полонених рабів. Видання «Граматики» М. Смотрицького
1617 р.	Ольшанська угода між польським урядом і козацькою старшиною; реєстр скорочено до 1 000 козаків
1618 р.	Польсько-козацький похід на Москву. За Деулінським перемир'ям Річ Посполита отримала від Московії назад Смоленщину і Чернігово-Сіверщину
1618–1648 рр.	Участь козаків в якості найманців у Тридцятирічній війні
1620 р.	Гетьман Петро Сагайдачний домігся відновлення православної митрополії в українських землях. Митрополитом висвячено Й. Борецького
1620–1621 рр.	Хотинська турецько-польська війна
1620 р.	Битва під Цецорою: польське військо на чолі з коронним гетьманом Станіславом Жолкевським знищено турками; до полону потрапив, зокрема, Богдан Хмельницький
1621 р.	Хотинська битва: козацька армія гетьмана П. Сагайдачного врятувала польське військо. Козацький реєстр, попри обіцянки, польська влада не збільшила, залишивши на рівні 3 000
1625 р.	Виступ козаків на чолі з гетьманом Марком Жмайлом проти польського війська. Куруківська угода закріпила наслідки перемоги козаків: реєстр було збільшено до 6 000. Митрополит Йов Борецький звернувся до московського царя з проханням прийняти Україну під своє покровительство
1628–1652 рр.	Діяльність Микитинської Січі
1630 р.	Польській гетьман Конецпольський зазнав поразки, намагаючись придушити повстання козаків та селян під проводом Тараса Федоровича (Трясила). За Переяславською угодою козацький реєстр було збільшено до 8 тис. чол.
1631 р.	Архімандрит Печерського монастиря Петро Могила відкрив Лаврську школу
1632 р.	Початок діяльності Київського колегіуму, що утворився після злиття Братської та Лаврської шкіл. Ухвалення польським сеймом «Статей про заспокоєння грецької віри», де відновлювалися (з 1596 р.) права православної церкви, що зрівнювалась у правах з католицькою
1632–1634 рр.	Участь козаків у Смоленській війні на боці Речі Посполитої
1632–1647 рр.	Діяльність митрополита київського Петра Могили
1635 р.	Захоплення і зруйнування запорозькими козаками на чолі Іваном Сулимою фортеці Кодак
1637 р.	Козацьке повстання Павла Павлюка. Поразка повстанців під Кумейками біля Канева. Початок масового переселення українців переселилося у межі Росії
1637–1642 рр.	Азовське сидіння: донські і запорізькі козаки захопили фортецю Азов у гирлі Дону, проте російський цар, уникаючи конфлікту з Османською імперією, наказав козакам залишити Азов
1638 р.	Продовження повстання Павлюка на Лівобережжі — під проводом Яків Острияниці і Дмитра Гуні. Придушення повстання і відхід Я. Острияниці до Белгорода. Ухвалення польським сеймом «Ординації війська запорозького реєстрового», за якою скасовувалося козацьке самоврядування, а кількість реєстровців скорочувалась до 6 тисяч
1638–1648 рр.	Доба «золотого спокою» у Речі Посполитій
1646 р.	Ужгородська церковна унія поширила уніатство на Закарпатті

Продовження в наступному МБ